

PATARA 2008

Fahri IŞIK*

Bu dönemde **(I)**: Ana Cadde, Tiyatro, Liman Hamamı, Delikkemer, Kentiçi Su Yolu ve Kaynak Kilisesi'nde kazı çalışmaları; **(II)**: Lykia Meclis Binası, Tiyatro, Pharos, Liman Hamamı ve Akdam Tapınak Mezarı'nda mimari belgeleme çalışmaları ve **(III)**: kazı evi deposunda malzeme değerlendirmesine ve kent merkezindeki kamu binalarında bitki temizliğine ilişkin genel çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Bu etkinliklerle alınan sonuçlar aşağıdaki gibidir:

I. KAZI ÇALIŞMALARI¹

I.1. Ana Cadde (*Şevket Aktaş*): Yapılan sondajlarla, caddeyle bağlantılı yapıların evrelerini saptamak ve önceki çalışmalarda elde edilen sonuçların sağlamasını yapmak amaçlanmıştır (Res. 1). Bu bağlamda: *Agora* Kapısı'nın güneyindeki ilk açmayla, bu mekandaki tabanın taş plakalarla kaplı olduğu (Res. 2); ikinci açmayla kapının harçlı bir

* Prof. Dr. Fahri Işık, Akdeniz Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü, TR-07058 Kampus/ANTALYA.

¹ 13 Temmuz – 29 Ağustos tarihleri arasında ve Bakanlık Temsilcisi Sinan Özbey'in gözetiminde yapılan 2008 dönemi Patara kazıları; Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın DÖSİMM kanalıyla 79.000 YTL ve sonrasında 50.000 YTL, genel bütçeden 24.500 YTL tutarında sağladığı ödenekle gerçekleşmiş; yabancı heyet kendi giderlerini karşılarken, Akdeniz Üniversitesi katılımcı öğrencileri için iâşe desteği vermiştir. Bu üniversite başta olmak üzere, Anadolu Üniversitesi ile Hannover Üniversitesi'nden kazıya 20 yerli, 4 yabancı bilim insanı katılmıştır; 30 yerli ve 6 yabancı öğrenciden yarıya yakını mimarlık alanındandır. Bedeli, 50 kişi olarak önceden İş Kurumu'na yatırılan işçi sayısı ödeneklerdeki belirsizlikler sonucu 16 ile sınırlı kalmış; yangın alanının temizliği için tutulan günde ortalama 20 işçinin üç haftalık ücreti Gelemiş Köyü Muhtarlığı üzerinden Antalya İl Özel İdaresi tarafından karşılanmıştır. Parasal belirsizlik ve gecikmelerin yanı sıra, büyük yangın nedeniyle de 2008 yılı kazı izlencesi öngörülen hedefinden sapmıştır. Bu felaket yılında acımızı paylaşan Bakanımıza ve Genel Müdürümüze, Akdeniz ve Anadolu üniversitelerinin rektörlerine, Antalya Valisi'ne ve Kaş Kaymakamı'na, Antalya, Kaş ve Kalkan Orman İşletmeleri yöneticileri ile kahraman itfaiyecilerine, Kaş ve Fırnaz belediye başkanlarına, Antalya İl Kültür, Koruma Kurulu ve Müze müdürlerine, çevre köylerin muhtarlarına ve özellikle muhtar Arif Otlu'nun kişiliğinde tüm Gelemiş halkına ve de her yerden Patara dostlarına, o dostlar arasında öncelikle Prof. Dr. Yusuf Ziya İrbeç'e, teşekkürü borç biliriz. 2008 Dönemi'nin kazı çalışmaları dışında; kültür tarihi yönünden çok önemli bir kazanımı, Lykia Birlik Meclisi'nin Kültür ve Turizm Bakanlığı ile yapılan bir protokolle TBMM Başkanlığı'na devridir. Bu sahiplenme, ülkemiz kazılar tarihinde bir ilktir ve amaç; Aydınlanma Çağı'nın ünlü Fransız düşünürü Montesquieu'nun 1748 yılında yayınlanan "Yasaların Ruhu Üzerine" adlı başyapıtında devletlerin yönetim biçimleri arasında "en mükemmel konfederasyon cumhuriyeti" olarak övdüğü Lykia Birliği'nin, başkentinde kazıyla günyüzüne çıkarılan, 1400 kişilik meclis binası *Ekklesiasterion*'unu onarmak ve çağdaş demokratik sistemin anayurdunun Anadolu olduğu saptamasını tüm dünyaya duyurmaktır. Çünkü Lykia Birlik yasası, Montesquieu güvencesiyle 1787 yılında yapılan Amerika Birleşik Devletleri anayasasının da temelini oluşturmuştur ve bu tarihsel gerçek ABD Temsilciler Meclisi'nin 16 Mayıs 2006 günkü oturumunda sunulan "Patara: The Origins of American Democracy, 1800 Years and 7000 Miles Away" başlıklı bir bildiriyle kayıtlara geçmiştir. TBMM Başkanı Sayın Köksal Toptan, dünya parlamento başkanlarını restorasyon sonrasında tarihin bilinen bu ilk en mükemmel demokrasi meclisinde toplamak arzusundadırlar. Sahibi olduğumuz toprakların çağdaş Batı'yı yaratan sanatsal ve kültürel değerlerine de sahiplik anlamındaki bu onur verici eylemimiz adına sağlayacağı çok yönlü ulusal yararlar bellidir. Bunun için biz Patara kazıcıları, bu amaçla ören yerini farklı zamanlarda onurlandıran sayın Meclis Başkanımız ile Kültür ve Turizm Bakanımıza karşı içten gelen şükran duygularımızı dile getirmeyi bir görev; TBMM Genel Sekreterliği ve Milli Saraylar Daire Başkanlığı ile Genel Müdürlüğümüze teşekkürü bir borç bilmektedir.

zemine oturtulduğu ve alanın kapıdan sonra düzenlenmiş olduğu görülmüştür (Res. 3). Doğu ayağı dibindeki sondaj, kapının sıkıştırılmış zemin üzerindeki sağlam bir blokaja oturduğunu ortaya koymuştur. Burada açılan bir diğer sondajla ise, doğu ayağın altından kuzeye uzanan duvarın altında nitelikli bir *stylobat*'ın bulunduğu ve bunun üzerinde, tıpkı Tak'ın doğu ayağından güneye uzanan yapısal benzerinden bilindiği gibi, bir revakın oturmuş olabileceği saptanmıştır (Res. 4). Batı revakın kuzeye doğru 9. dükkânı içinde açılan sondajda çıkan yoğun M.S. 6. yüzyıl seramik parçalarıyla, burada gerçekleştirilen yapısal düzenlemelerin Doğu Roma Dönemi içinde sürdüğü anlaşılmıştır. *Agora* Kapısı'nın 50 m kadar güneyinde açılan son sondajla da, bu alanda üç zemin ile beş katmanın varolduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca yapının restorasyon ve konservasyonuna yönelik olarak; geçmiş dönem kazalarıyla gün yüzüne çıkarılan mimari parçaların değerlendirmeleri yapılmış; geçen yıl geçici olarak dikilen sütunların oturduğu doğudaki *stylobat*'ın kış ve bahar ayları içinde yükselen bataklık suyu altında gömülü kalmasına karşın, sütunlarda hiçbir oynama, revak genelinde hiçbir çökme ya da kayma olmadığı belirlenmiştir. Restorasyon öncesi statik gözlemlerin bu yıl da sürmesi karara bağlanırken; görüntü kirliliğini önlemek amacıyla, *stylobat*'ın her iki yanındaki boşluklar toprakla sıkıştırılmıştır.

Agora Kapısı'nın *agora*'ya açıldığı alanda ortaya çıkan bir mekânın alt bölümüyle korunabilmiş batı duvarını bezeyen çok sayıda küçük mermer plaka parçasının birleştirilmesi işini, Doğu Roma sanatının tanınmış bilimcileri Urs Peschlow ve

Sabine Möllers üstlenmişlerdir. Bu ilk yılda Peschlow alan çalışmaları yürütürken, Möller değişik bezeklere sahip sayısız çokluktaki parçayı birleştir-me uğraşı vermiştir. Duvar kaplama parçaları arasında *pilaster*'ler de vardır.

I.2. Tiyatro (Hüseyin Alanyalı): Sahne binasının cepheyi oluşturan kuzey duvarı ile ana girişin bulunduğu doğu duvarı dibindeki açmalarla yapı dışındaki yürüme zeminine ulaşmaya çalışılmıştır (Res. 5). 3.00x5.00 m boyutundaki kuzey açmasında, geçen yıl batı çıkması çevresinde saptanan türden bir kaya tabana inilmiş, taş ya da tuğla döşemeye rastlanmamıştır. Antik yürüme zemininin burada da yer yer düzleştirilmeden doğal kayalık yapısıyla engebeli hali özgün dokuyu mu yansıtır yoksa toprağın sonraki bir süreçte kireçleşerek kayalaşmasıyla mı oluşmuştur sorusu, ancak tüm alan açıldığında yanıt bulacaktır. Yaklaşık 2.20 m yüksekliğindeki dolgu içinden gelen karışık çanak-çömlek parçalar M.Ö. 3. yüzyıl ile M.S. 3. yüzyıl arası gibi geniş bir zaman dilimindedir. Sahne binasının doğu duvarı dibinde kuzeye doğru açılan ikinci açmada iri blok taşlardan oluşan bir *stylobat* döşemi çıkmıştır (Res. 6). Bunun doğu yönüne doğru açılan uzantısında ise farklı bir katmanlaşma vardır. Varlığı zaten toprak üstünden algılanan ve üzerindeki iki ayak ve bir asa izinden bir heykel altlığı olduğu anlaşılan büyük taş blok ile batı bitişiğinde duvara dayalı küçük boyutlu bir başka blok, orada sonraki bir dönemde devşirme malzemeyle biçimlendirilmiş bir mekânın kalıntıları olarak yorumlanabilir. Duvar dibinden doğuya doğru uzanan iki büyük taş blok zemin döşemesidir ve Vilia Procula yazıtıyla tiyatronun ana girişi

olduğu vurgulanan doğu dar yüzde tabanın nasıl döşenmiş olduğu konusunda önemli bir iz verir.

Tiyatro ile Lykia Meclisi arasındaki düzlükte Osman Gazi Üniversitesi'nden Erhan Altunel ve Çağlar Yalçın'ın, gerçekleştirdiği jeoradar taramalarıyla varlığı algılanan toprakaltı göstergeler, ileride bu alanda yapılacak kazı çalışmalarına ışık tutacak niteliktedir.

1.3. Liman Hamamı (*Ferıştab Alan-yalı*): Bu mevsim kazı çalışmaları hamamın dört ayrı yerinde; sıcaklığın içinde, yapının güney, kuzey ve batı duvarları önünde sürdürülmüştür (Res. 7). Sıcaklıkta açılan üç açmayla, bu mekândaki ısıtma sisteminin nasıl olduğu ile yapı evrelerinin saptanması amaçlanmıştır. Sonuçta yassı tuğla zemine oturan tuğla desteklerin ortalama ilk evrede 1.65 m ve oturdukları zeminin yükseltilmesi nedeniyle ikinci evrede 1.45 m yükseklikte olduğu anlaşılmıştır. Mekânın ortalarında açılan küçük bir açmanın kazandırdığı en son zemine ilişkin bulgu ve veriler ışığında ise hamamın M.S. 4. yüzyılda kullanımını sürdürdüğü ve en geç 5. yüzyıl başlarında işlevini yitirdiği görülmüştür (Res. 8). Sıcaklığın kuzey duvarı önünde açılan toplam altı açmayla ulaşılan bir başka önemli bilimsel sonuç; yapının ilk külhanının burada bulunduğu, ancak mekânın Geç Antik ile Erken Doğu Roma Dönem'leri boyunca farklı bir işlevde kullanıldığı biçiminde özetlenebilir. Sıcaklığın kuzeybatı köşesinde kazılan 1.00x1.00 m boyutlu küçük bir alan, buradan batıya açılan mekânın hamama M.S. 3. yüzyıl içinde eklendiğini gösterirken; temel taşlarının hemen altında gün yüzüne çıkan çakıl mozaik ile de

burada hamamın yapımından önce, Geç Helenistik Dönem'de bir yapının temel lenmiş olduğuna iz sürülür (Res. 9). Hamamın güney duvarı önünde iki sondaj açılmış; bunlardan sıcaklık duvarı ortasındaki tonozlu açıklık içine yerleştirilen külhanın özgün olmadığı, bu döşemin yapıya M.S. 4. yüzyılın ilk yarısında eklendiği saptanmıştır. Soğukluk eksedrasının güneybatı dibinde açılan 1.80x1.10 m boyutundaki sondajda ele geçen bir sikkenin M.S. 337-361 arası tarihi, caddenin ve kenarındaki güney dükkânların olasılıkla düzenleme ve yapıya eklenme tarihini de vermektedir.

1.4. Delikkemer (*Havva İşkan – Çilem Uygun*): Havva İşkan ve Pamukkale Üniversitesi Mühendislik Fakültesi'nden Orhan Baykan'ın ortak TÜBİTAK Projesi olarak kazı ve araştırma izlenesine alınan "Patara Su Yolu" çalışmaları bağlamında önce yapı çevresindeki yoğun bitki örtüsü temizlenmiştir (Res. 10). "Kiklopik" diye tanımlanan dev bloklarla örülü bedeniyle bir suru anımsatan kemerin doğusunda ve orta açıklığın az güneyindeki bir duvar dizgesi içinde açılan 3.00x3.00 m boyutlu sondajda; temel taşlarına ulaşılan 2.20 m derinliğe kadar inilmiş; en üstteki antik yürüme düzeyiyle birlikte saptanan 5 katmanın zemin dolgusu içinden M.S. 2./3. yüzyıl günlük kullanım çömlek parçaları ile künk parçaları toplanmıştır; ancak künklerin sürekliliği yoktur. Bunun hemen kuzey çaprazında açılan küçük sondajdan ise hiçbir buluntu çıkmamıştır. Delikkemer'in batısında, su bedenine yaslı olarak kuzey-güney yönünde uzanan ve yaklaşık 3.00 m kalınlığındaki güçlü destek duvarın niceliğini ve yapım tarihini bilmeye yönelik olarak açtı-

lan 3.00x3.00 m ölçüsündeki sondajda 1.50 m derine inilmiş ve destek duvarın korunabilen yüksekliğinin o alanda 2.25 m olduğu görülmüştür (Res. 11). 1.00 m'ye yakın bir derinlikte saptanan sert zemin üzerinde ikisi sağlam ve çoğu kırık olan künk parçalarının ele geçmesi, yapıyla bağlantılı önemli bir sorunun çözümü niteliğinde olabilir. Çünkü uzunlukları 43 cm ve 51 cm olan, iç çapları 11.5 cm ve dış çapları 30 cm ölçülen erkekli dişili iki sağlam künk, büyük olasılıkla onarım yazıtından okuduğumuz, “kemer yıkıldığında kentin tekrar susuz kalmaması için devreye sokulan pişmiş toprak künk döşemi”nden günümüze kalanlardır; bu buluntu durumuyla döşemin nereden geçmiş olabileceğine iz verebilir.

I.5. Kentiçi Suyolu (*Havva İşkan - Gülmaç Acar*): TUBİTAK Projesi'nin kapsamı içinde yer alan kentiçi su dağıtım şebekesinin izlenmesi bağlamında bu ilk yıl; Liman Hamamı'nı besleyen suyun, kemer işlevi de gören Mettius Modestus Takı'na ulaşmadan önceki güzergâhını saptamak için ve Doğucasarı'dan gelerek Tepecik sırtından Haliç'e inen kuzey suru ile suyolunun olası bağlantısını belirlemek amacıyla surun Tak'a yaklaşan kesiminde iki sondaj açılmıştır. Kuzeydeki sondajda savunma duvarı yıkığıyla aynı düzlemdeki tarla kodundan 3.95 m derine inilmiş; ele geçen çömlek parçalarıyla Hellenistik Çağ katmanına ulaşılmıştır. Surun güney dibinde 2.40x230 m ölçüsüyle kuzeydekine benzer boyutta açılan ikinci sondajda da 2.65 m aşağıda iki zeminle sur temeline ulaşılmış; ortaya çıkan çömlek parçalarının en erken Hellenistik Dönem zamanı burada da değişmemiştir (Res. 12).

I.6. Kaynak Kilisesi (*Fabri Işık*): Kuzeyde kent suru dışındaki tek büyük kilise olarak göze çarpan ve önündeki “Kara Memet Pınarı” nedeniyle tarafımızdan Kaynak Kilise olarak adlandırılan yapı, 2008 Patara yangınından en çok etkilenen olmuştur (Res. 13). Yangın sonrasında kilise çevresiyle birlikte temizlenmiş; doğu ve güneyi gibi kuzeyinde de mezarlarla kuşatıldığı görülmüştür. 28.00x16.65 m ölçülerindeki kilise üç nefli ve transept planlıdır. Kuzeybatısındaki kaynak; kilisenin üzerine oturduğu ve malzemesini kısmen devşirme olarak kullandığı eski yapının, Apollon Kehanet Merkezi olabileceğini düşündürdüğü için önemlidir. Bu nedenle kilisenin batısında üzeri tarımsal sulama amacıyla kuzey uçta açılmış olan tonozlu su döşeminde temizlik çalışmalarına başlanmış; bu iş, suyun sık sık dinamoyla boşaltılması ardından ve zorlukla sürdürülmüştür. Sonuçta buranın kilise girişinde ince uzun bir tonoz oluşturarak güneye doğru uzandığı belirlenmiş; bir kiliseden beklenen narteks mekânının yokluk nedeni de, sarnıç benzeri bu tonozlu su döşeminin varlığıyla ilişkilendirilmiştir. Tonoz genişliği 2.50 m, kazılabilen uzunluk 5.90 m ve şimdiki derinlik 1.50 m olarak ölçülmüştür. İçinden çamurla birlikte çıkan az sayıdaki çömlek malzeme, geç dönemlere ait günlük kullanım kapları türündendir. Yalın da olsa kaynağın bir tonoz içindeliğinin özde Claros Apollon Tapınağı altındaki görkemli kehanet mekânına, *adyton*'a, benzerliği; buranın da “Delphi ve Delos ile eşdeğerliği” nedeniyle uzmanlar tarafından çok önemsenen Patara'nın ünlü kehanet merkezi olabileceği yönündeki öngörümüzü desteklemektedir. Bu önemi nede-

niyle, işlevini tam bilebilmemiz için tonoz içindeki ve kilisedeki kazı çalışmalarının gelecek dönemlerin programına alınmasına karar verilmiştir.

II. MİMARİ BELGELEME ÇALIŞMALARI

II.1. Tiyatro (*Joachim Ganzert*): Tiyatronun mimari çizimlerinden sorumlu olan J. Ganzert yönetimindeki ekip, Patara'daki son yıllarında yapının restorasyonuna yönelik olarak taş tarlasına çekilen mimari parçaların belgeleme çalışmalarını tamamlamıştır.

II.2. Pharos (*Havva Işkan – Deniz Özküt*): Kazı çalışmaları üç yıl önce biten ve ilk etap restorasyon projesinin hazırlanmasına yönelik olarak teknik ölçüm ve mimari belgeleme çalışmaları ile, acil koruma önlem paketi tamamlanarak Antalya Koruma Kurulu tarafından onaylanmıştır. Ancak Patara Deniz Feneri'nde korumaya ve onarıma yönelik ödenek beklentisi de 3. yılını doldurmuştur. Bu süre içinde emekten yılmayarak ve umutla özel ve tüzel ilgili tüm kurumlara yapılan başvurular, ne yazık ki sonuçsuz kalmıştır. Geçen zaman içinde, tuzlu kum altından gün yüzüne çıkan podyum ve fener gövdesindeki taş bloklarda tuzlanma nedeniyle yapraklanma başlamıştır. Bu yaşanan olumsuzluklar, yeryüzünün orijinal malzemesiyle bütünlenebilecek önemdeki bilinen tek antik deniz fenerinin korunarak gelecek kuşaklara aktarılması bağlamında çok üzücüdür.

II.3. Liman Hamamı (*Feray Ergüncan – Uğur Aylan*): Liman Hamamı'nı lazer taramayla belgeleme çalışmaları bu

dönem de Anadolu Üniversitesi Mimarlık Fakültesi'nden iki uzman yönetiminde mimarlık öğrencilerinden oluşan bir ekip ile sürdürülmüştür. Yapının kesitleri çıkarılmış, değişik kademelerde planları çizilmiş ve üç boyutlu modeli hazırlanmıştır.

II.4. Akdam Tapınak Mezarı (*Fatih Gülşen*): Patara'da anıtsal boyutlarda on tapınak mezar arasında Akdam örneği, üst yapısıyla birlikte korunmuşluğuyla öne çıkmaktadır; çünkü bu durumuyla benzerlerinin nasıl tamamlanacakları konusunda bir model oluşturur. Temizlik çalışmaları Patara kazılarının ilk yıllarının zor koşullarında gerçekleştirilen bu anıt eserin rölövesi çıkarılmıştır.

II.5. Bodamya-Patara antik su yolu haritası (*Orhan Baykan*): TÜBİTAK projesi kapsamında gerçekleşen bu çalışmada, zorlu dağ yamaçlarında ve yoğun bitki örtüsü arasında uzanan ve sit niteliği olmayan 20 km'yi aşkın su yolu güzergâhının tespit ve ölçüm çalışmaları, bir harita mühendisi ve üç teknisyenle birlikte gerçekleştirilmiştir. Ulaşılan güzergah haritası, korumaya yönelik önlemlerin alınması için Antalya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'na da gönderilecektir.

II.6. Rhodos Depreminin düşündürdükleri: Temmuz ayının ortasında şiddetini Patara'da da hissettiren Rhodos depreminin, az bir sarsıntıyla yıkılması olası anıtsal yapılara zarar vermediği bir şanstır. Korinth Tapınağı'nın görkemli kapısı ve Liman Hamamı'nın batıya açılan geniş caldarium kemeri depreme duyarlı olanlar arasında öncelikle akla gelenlerdir. Tapınak kapısının oturtulduğu demir is-

kelenin sağlamlığı, acilen çağırduğumuz iskeleyi kuran uzman ekip tarafından yerinde saptanırken; kazı öncesi dönemde güney duvarında patlayarak dökülen blok boşluğuna, bu uzmanların önerisi üzerine, ilk önlem olarak metal bir dayanak yerleştirilmiş, böylece üstteki blokların oynaması geçici de olsa önlenmiştir.

III. GENEL ÇALIŞMALAR

III.1. Kazievi Deposunda Malzeme Değerlendirme (Gül Işın): Kazısını G. Işın ve F. Işık'ın yürüttüğü Tepecik Bey Konağı'nın yayınına yönelik olarak, orada ele geçen çok sayıda ve çok türde zengin çanak-çömlek malzemenin ayırım çalışmaları sürdürülmüş: kırmızı astarlı malzemeler Çilem Uygun; *amphora*'lar Erkan Dünder; günlük kullanım kapları Bilsen Ercan ve siyah-kırmızı figürlüler Gülnaz Acar tarafından değerlendirmeye alınmıştır (Res. 14). Liman Hamamı'nın Doğu Roma ürünü çanak-çömlekleri üzerine belgeleme çalışmaları ise Dilek Şen denetiminde bir çizim ekibi tarafından yürütülmüştür. Doktora ve Yüksek Lisans tezlerine konu olan bu çömlek türlerinin kazı sonrasında da aralıksız değerlendirilmesi sürmektedir.

III.2. Ören Yeri Yangını ve Temizlik (Erkan Dünder – Mustafa Duman): Patara, 2008 kazı ve araştırma etkinliklerinin hemen öncesinde, 11 Temmuz Cuma günü saat 17.20 dolayında büyük bir yangın felaketi yaşamış; kuzeyde antik kentin karadan tek doğal kapısı Kısık'tan başlayan alevler, güçlü esen rüzgârın etkisiyle doğuda Köklük, Akdam, Günlük, Bodrum, Çakallık, Doğucasarı ve Davlum üzerinden denize ulaşırken arkasında bir

kül yığını bırakmıştır. Toplam 328 hektarı kapsayan alanda doğu yamacın çam ve zeytinlerden oluşan yeşil örtüsü yanı sıra, Doğucasarı doruğundaki kale ve sur duvarları, Akdam-Günlük arasında limana inen topukta, Tepecik'in doğu yamacında bazı mezar anıtları ve özellikle Kaynak Kilise gibi antik yapılar da zarar görmüşlerdir. Ancak 12 Temmuz günü saat 13.30'da kontrol altına alınabilen alevlerin antik kent merkezine sıçramayı ve her bir yandan kuşatılmasına karşın kazı evi ve deposunun, bahçede korunan eserlerin zarar görmeyişi tesellimiz olmuştur (Res. 15).

Yangın sonrasında başlayan kazı etkinliklerimiz izlenince değişikliğiyle “yaraları sarma”da yoğunlaşmış; ilk iş olarak kazı evinde ilgili resmi kurum yetkililerinin katılımlarıyla yana alanların rehabilitasyonuna yönelik kurumlararası bir tutanak hazırlanmıştır. Zarar gören mimari eserlerin artıklardan temizlenmesi ve yazıtlı bloklardan kavlayan parçaların yapıştırılması işleri gerçekleştirilmiş; sonraki süreçte geleceğe önlem olarak kent merkezindeki kamu yapıları; Kent Bazilikası, Nero Hamamı, Merkez Hamam ve bu ikisi arasındaki geniş alan, Küçük Hamam ve de Doğu Roma Suru'nun ilk iki hamam arasındaki dilimi yoğun bitki örtüsünden arındırılmıştır. Bu çok zahmetli iş tekrarlanmasın diye, temizlenen tüm alanlara ot ilacı serpilmiştir. Haliç'in batı yakasında orman içinde konumlanan ve araçla ulaşım olanağı bulunmayan *granarium* ve *pseudoperipteros* Tapınak Mezarı'na ve de Alakür orman alanı geneline olası bir yangında müdahale olanağı sağlamak amacıyla da; Kalkan Orman İşletme Şefliği'nin önerisi üzerine onların ve kazı

ekibinden arkeolog M. Duman'ın denetiminde başladığımız Haliç kıyısı boyunca uzanan kumul üzerinde bir yol oluşturma ve yapıları ağaçlardan temizleme gerçekleştirilmiştir.

Resim Listesi:

Resim 1. Ana cadde genel.

Resim 2. Ana cadde *agora* kapısı güneyi taş plaka kaplı taban.

Resim 3. Ana cadde *agora* kapısı güneyi harçlı zemin.

Resim 4. Ana cadde *agora* kapısı doğru ayağı *stylobat*.

Resim 5. Tiyatro genel.

Resim 6. Sahne binası doğu duvar *stylobat* döşemi.

Resim 7. Liman hamamı.

Resim 8. Liman hamamı *hypocaust* sistemi.

Resim 9. Mozaik taban.

Resim 10. Delikkemer genel.

Resim 11. Delikkemer batı sondaj.

Resim 12. Kent içi su yolu.

Resim 13. Kaynak Klisesi genel.

Resim 14. Depo çalışması.

Resim 15. Ören yeri yangını.

Resim 1

Resim 2

Resim 3

Resim 4

Resim 5

Resim 6

Resim 7

Resim 8

Resim 9

Resim 10

Resim 11

Resim 12

Resim 13

Resim 14

Resim 15